

10A Temel Yaklaşımlar

Basil Schader, Saskia Waibel

1. Giriş: Eskiden ve Günümüzde Ders Materyalleri Bulmak

Eskiden ders vermek, sadece ders kitabı ve alıştırmalarını işlemek demekti; başka materyallere gerek duyulmazdı. Günümüzde iyi bir dersten beklentiler bu açıdan oldukça yüksektir. Öğrenci odaklı, yaşamla ilişkilendirme, kişiselleştirme gibi talepler (bkz. Bölüm 4 ve 5) ders materyali (metin, çalışma kağıdı, elektronik medya vs.) seçiminde de geçerli. Öğrenci odaklı çalışma, yaşamla ilişkilendirme ve kültürlerarası yeterlik hedefli çalışma, ADE dersi iki kültürle ve iki kültür arasında büyüyen öğrencilerin özel durumuyla ilgilenmelidir demek; böyle olunca da köken ülkede kullanılan kitaplara başvurmak olmaz. Bu kitaplara başvurmak, heterojen sınıf ve çoğu sınıfıçi düzey farkları nedeniyle zaten mümkün olmazdı; hem öğrencilerin özgün derslerden alışkın oldukları zengin ders ve öğrenme çeşitlerine uymazdı (bkz. Bölüm 6). Köken ülkenin ADE için sunduğu ders materyalleri olsa bile, öğretmenler göç ülkenin özel durumuna göre ek ders malzemesi bulmak ya da günlük siyasi olaylarla bağlantı kurmak zorunda kalacak. Neyseki bütün bunlar ADE öğretmenlerinin tamamıyla tüketeceği anlamına da gelmemelidir.

Eskisinden farklı olarak öğrencileri, töğrenci odaklı çalışma, bağımsız çalıma, yaşam ilişkilendirme ve medya yeterlik talepleri açısından materyal seçimine dahil etmek günümüzde oldukça yararlıdır.

Bu durum 1. ve 2. sınıfta öğrencilerin, “boş zaman” ya da “tatil anıları” konulu resim, resimli kitaplar ve objeler getirmeleri anlamına gelir; 3./4. sınıftan itibaren kütüphane ve internette çoğu zaman sorunsuz kendi başlarına araştırma yapabilir ve iki dilde sahip oldukları yeterliklerden faydalanırlar.

2. “Uygun” Materyaller ne demek? Altı Kriter.

Bu bölümün adıyla bağlantılı olarak uygun materyallerden ne anlaşılması gerektiği sorusu açık kalıyor. Bunun hakkında sayısız kitap yazılabilir. Aşağıdaki “evet” ile cevaplanabilecek soru ve maddeleri içeren kontrol listesi, uygun materyallerin kriterleri olarak da geçerlidir.

- Kullanacağım materyal, (metin, resim materyali, web sayfası vs.) uygulayacağım öğrencilerin yaş düzeyine uygun mudur? (Yaşa uygunluk kriteri.)
- Materyalin, ideolojiye, dine ya da polemiklere bağlı olmaması; eleştirel durumların tek yönlü ya da saptırılarak yansıtılmaması. (İdeolojik ve dini açıdan olabildiğince tarafsız olunması kriteri, çoğu göç ülkesinin de talep ettiği gibi.)
- Materyal, öğrencilerin bağımsız düşünme yetisini destekliyor mu? (Öğrenci odaklı yaklaşım ve bağımsız çalışmanın desteklenmesi kriteri.)
- Materyal – nerede mümkün ve anlamlıysa – gerçekte, iki kültürle ve iki kültür arasında büyüyen öğrencilerin iki dilli ve iki kültürlü yeterlikleri ve deneyimleriyle bağlantı kuruyor mu? (Özellikle ADE bağlantılı öğrenci odaklı yaklaşım kriteri.)
- Materyalde klişe rollerin inşa edilmemesi, iki cinsde eşit şekilde sıra gelmesi. (Cinsler arası eşit hak kriteri.)
- Materyal – nerede mümkün ve anlamlıysa – zayıf, orta ve başarılı öğrenciye uygun ve ilgi çekici şekilde hazırlanabiliyor mu? (Tamamıyla öğrenci odaklı bireyselleştirilmiş derse uygunluk kriteri.)

3. Ders Materyallerinin Arşivlenmesi

Aşağıda, materyal oluşturulmasının olası kaynaklarını sıralamadan önce, materyallerin arşivlenmesi ya da saklanması anlamına kısaca dikkat çekmek istiyoruz. Özellikle ADE'nin çoklu karmaşık ders ortamında, baştan itibaren efektif ve düzenli davranmak, kesinlikle yararlı olacaktır. Bu yapılırsa, materyaller ertesi yılda kullanıma hazır bekler; yapılmazsa, bir belge yığınıyla karşı karşıya kalınır ve aramakla bir sürü zaman kaybedilir.

Yararlı bir arşivin bugün iki boyutu vardır: Birincisi, bilgisayarda konu ve sınıflar için açık ve net adlandırılmış klasör ve dosyaların bulunduğu elektronik bir "bölüm". Önemli: periyodik olarak güvenlik kopyalarını almak! İkinci bölüm, foto-kopi, resim, çalışma kağıtları, oyunlar vs.'lerin bulunduğu "gerçek" arşivin olması.

Bunun, basit bir şekli de, konu başına büyük bir zarf veya arşiv kutusu oluşturmak olur. Sonra kutu veya zarf içinde örn. dördü poşet bölmelerinde alt, orta, üst düzey ve de tüm düzeylere uygun materyaller saklanabilir.

Böyle bir arşivin oluşturulması ve korunması, zaman ve özdisiplin ister, ama çalışmayı kolaylaştırır.

4. Ders Materyalleri İçin Olası Kaynaklar

a) Köken Ülke Ders Materyali

Köken ülkede örgün derslerde kullanılan ders materyallerinin (örneğin okuma ya da dil kitapları) potansiyel materyal kaynağı olarak elinin altında olması tabiki de yararlıdır. Ancak uygunluğu en az iki sebepten kısıtlıdır: Birincisi, dil ve kısmen de içerik açısından çoğu zaman zorlayıcı olması. ADE öğrencilerinin anadil bilgileri (özellikle standart yazı ve konuşma dilinde!) genelde köken ülkede yaşayan yaşlılarından çok uzak. İkincisi, örgün ders kitapları doğal olarak farklı kültür ortamında büyüyen ADE öğrencilerinin deneyimi ve yeterlikleri ve gerçekle bağlantı kurmamaktadır. Tüm bunlara rağmen, bu iki kısıtlamanın farkında olup ve de tek taraflı ideolojik ya da siyasi görüşlerden (örneğin tarihi metinlerde) uzak durulursa, bu kitaplar yerine göre metin, resim vs. için kaynak olarak kullanılabilir.

Özel olarak köken dil dersi için geliştirilen ders materyaline sahip olan Portekizce ve Arnavutça ADE (bkz. B Bölümü resimleri). Arnavutça ders materyallerinin oluşturulması için dört ülkenin ADE öğretmenleri ve Kosova'dan uzmanların bulunduğu karma bir ekip çalışmış; bu da baştan itibaren göç yaşamıyla bağlantıyı garantilemiştir. Her düzey için (alt, orta, üst düzey) 6'şar konu kitapçığı artı bir kitapçık da ana sınıf için hazırlanmış. Her düzey için 6 konu kitapçığı yarı

yarıya spesifik Arnavutça konuları (ülke bilgisi, dil bilgisi, edebiyat) ve de yeni memlekette yaşamla alakalı konuları (iş ve boş zaman; ben ve diğerleri; herkes için bir dünya) kapsamaktadır. Ancak özel ADE ders materyallerinin iyi ve işlevsel olmadığı, köken ülke uzmanlarınca hazırlanmış olan ve öğrencileri ADE'de dil açısından zorlayan eski Arnavutça metinlerde görülmüştür.

İyi ve de spesifik olarak ADE için hazırlanan ders materyalleri (oluşturulmasında ADE öğretmenleri de yer almalıdır!) kuşkusuz büyük bir destek ve rahatlık ve tüm dil gruplarınca hedeflenmelidir.

b) İnternette Materyaller

Uygun ve güncel ders malzemesi ararken internet giderek daha önemli bir rol üstlenmektedir. ADE öğretmenleri ve öğrencileri iki dilde sunulan olanaklardan – köken dili ve buldukları ülkenin dilinden – faydalanabilme avantajına sahiptirler.

Araştırmalar ve olanakların en azından iki farklı şekli ayırt edilir:

Birincisi her tür konuya ilişkin didaktik materyalin (çalışma kağıtları, ünite planları vs.) olduğu öğretmenler için spesifik web sayfalarındaki araştırmalar. Böyle web sayfaları birçok dilde ve tabiki göç ülkelerin dilinde de mevcut. İki kategori için örnekler uygulama bölümünde mevcut (Bölüm 10 B.1 ve 2). Bu web sayfalarında gezinmek, başlarda bazen zorlasa da kesinlikle faydalıdır.

Araştırma ve olanakların ikincisi materyalinin olması istenen belli konu ve arama kavramlarına ilişkin: Köpekler hakkında öğretici Hırvatça bir metin, Sri Lanka'nın coğrafyası hakkında az bilgi, Rusça ilkbahar şiirleri vs.

Öğrenciler 3./4. sınıftan itibaren internette araştırma yapması mümkün. Öğrenciler örgün derslerde medya eğitimi ve medya yeterliğinin önemi konusunda iyi eğitilmelidir.

Eksik olduğu yerlerde yaşça büyükler ADE dersinde küçüklere yardım edebilir. Anadilde web sayfalarında araştırma yapmak arama kavramları yanlış yazmak sorun olabilir. Burada öğretmen yardımcı olabilir ya da öncelikli olarak bir elektronik sözlükten faydalanılabilir.

c) Kitap, Dergi, Gazete, Prospektüslerden vs. Materyaller

İnternette araştırmanın yanı sıra, tabiki kitap, dergi, gazete, resimli kitaplar vs. gibi yazılı medya araçları, ders materyali olarak hala çok önemli ve yararlı kaynaklardır. ADE öğrencilerinin büyüdüğü iki dilli ortama uygun olarak köken dilde materyalin yanı sıra, bulunduğu ülkenin dilindeki materyal de kullanılmalı ve kullanılabilir de.

Göç ülkenin dilinde kitaplar kütüphanelerde bulunur. Artık birçok şehirde de bulunan kültürler arası kütüphanelerde çeşitli dillerden kitaplar mevcut. (İsviçre için bkz. www.interbiblio.ch/). Öğrencileri o an güncel konularla ilgili kitap, dergi vs. getirmeleri için motive etmek de önemlidir; materyal derlemek sadece öğretmenin işi olmamalıdır.

Asıl kitapların yanında (öğretici kitaplar, edebi eserler, resimli seriler, sözlükler, resimli kitaplar vs.) dergiler de (çocuk ve gençlik dergiler de dahil) iyi iş çıkartmaktadır. Kolay ulaşılabilir ve köken ülkedeki tatillerden rahatlıkla getirilebilir.

Aynı şey prospektüs ve diğer reklamlar için geçerli, ADE dersinin güncel bir programında pekala heyecan verici öğrenme nedeni olarak sözcük dağarcığı geliştirici ve karşılaştırmalar için faydalanılabilir, ve de kesilip örneğin kolaj için kullanılabilir.

Günlük gazeteler, çoğu dil için kolay erişilebilir ve 4. sınıftan itibaren iyi ve güncel okuma ve tartışma nedenleri sağlar. Burada, özellikle dikkat edilmesi gereken malzemenin, siyasi, dini ya da ideolojik bakımdan tektaraflı olmamasıdır. Birçok günlük ve haftalık gazeteler, alt sınıflarda kullanılabilecek çizgi roman, bulmaca ve diğer bölümlere sahiptir.

d) Göç Ülkenin Ders Malzemesi ve Görsel Materyaller

Özellikle köken ülkenin değil de, göç durumu ya da göç ülkeyle karşılaştırmanın ön planda olduğu konular için örgün ders öğretmenleriyle görüşmek yararlıdır. Konuyu birlikte çalışmayı isteyebilir (bu mükemmel olurdu) ya da en azından konuyla ilgili uygun materyale sahiptirler. Örnekler: Çiftlikte hayvanlar / meslekler / çocukluk ve boş zamanın bugün ve dün vs. gibi konular; arkadaşlık / birlikte oynamak / ırkçılık ve dışlama / uyum vs. gibi etik konular açısından göç ülke ile köken ülkeyi kıyaslamak (bkz. Bölüm 12, İşbirliği Projeleri).

5. Öğrenciler tarafından Hazırlanan Ders Materyalleri

Giriş 1’de de dediğimiz gibi, ders materyallerinin hazırlanması, öğrencilerin de kesinlikle dahil edilmesi gereken ve de edilebilecek pedagojik bağlamda güncel bir konudur.

Öğrenci odaklı çalışma, bağımsız çalışma, sınıf kaynaklarının kullanılması vs. taleplerine en uygun yol, öğrencilerin örneğin internet ve kütüphane araştırmaları ve de afiş, belgesel ve çalışma kağıtların hazırlama çalışmalarına dahil edilmesidir. B bölümünde bu 10 B.4’te örneklerle görselleştirilir: vücudun bölümleriyle ilgili poster (sözcük dağarcığının edinilmesi), birlikte hazırlanmış resimli bir sözlük, söz konusu öğrencilerin sunumuna ilişkin iki poster (3. ve 8. sınıf), bu öğrencilerin sunumunu takiben öğrenme denetimi olarak dağıtmış oldukları iki çalışma kağıdı örneği. Öğrencilerin birbiri için hazırladıkları görsel materyal ve çalışma kağıtlarının listesi istenildiği kadar geliştirilebilir: Yaşça büyük öğrencilerin küçüklere açık ve net bir örneğe göre hazırladığı dil alıştırmaları (örneğin çoğul biçimlerini doldurmak ya da üzerine yazmak); okuma metni sorulu çalışma kağıtları; birlikte hazırlanacak şiir kitabı ya da gazete için katkı; öğretici bir konu için test vs. Burada anlaşılması gereken öğretim elemanının işinin kolaylaştırılması değil, öğrencilerin çalışma materyali hazırlarken (ve de uygun materyal araştırırken) kendilerinin çok şey öğrenmeleri ve pekiştirmeleridir.

6. Elektronik Araçlarının Öğrenciler tarafından Kullanılması

Öğrenciler örgün derslerden, çoğu zaman da evden erken yaşta (4. sınıftan itibaren) bilgisayar ve cep telefonu kullanımına alışkın. Bu yeterliklerden ADE için de şu boyutlarda faydalanılabilir:

a) Bilgiye Ulaşmak

Sadece internet değil; yeterince zaman varsa eğer (örn. bir haftadan diğerine) e-posta ya da SMS yoluyla yazılı bilgi ulaşılabilir. Sözlü olarak röportaj (cep telefonu kaydedilmiş), not/ raporla telefon görüşmesi, telefona uygun alternatif olarak Skype kullanımı. İnternet araştırması olacaksa Wikipediya sayfasında konuyla ya da aranan kavramla ilgili bilgi edinmek mümkün.

b) Fikir Alış Verişi ve Ağ Kurmak

Sosyal ağlar kendi platformunu oluşturmak ve burada belirlenen konularla ilgili alış verişte bulunmak için çok iyi. "Flickr" fotoğraf platformu fotoğraf alış veriş ve yorumlamalarına uygun. Sosyal iletişim ağı "Facebook" ta

chat'in, kişisel haberlerin, albüm oluşturma işlevlerinden faydalanmak için kapalı bir grup kurmak mümkün. İsviçre'de ADE-Sınıfları ve öğretmenleri için aducanet2 platformunu şiddetle tavsiye ederiz (<https://www.educanet2.ch>): Burada her bir sınıfın kişisel masa, sınıf ve grup odalı bağlantısı var. Bildirişim için birçok olanak mevcut: e-posta, chat, platform, wiki, blog, fotoğraf albümü, ders materyali değiş tokuşu vs.

c) Bilgiyi Sunmak

Öğrencilere 4.-5. sınıftan itibaren verilen materyaller yardımıyla sınıf önünde sunma olanağı verilmeli. Bilginin görselleştirilmesi ve sunum hazırlığı zorlu ve öğretmenin rehberliğinde olmalıdır. Sunumlar, poster, çalışma kağıdı, power-point-yardımları ya da I-Pad uygulamalarıyla (Apps) hazırlanabilir. Aşağıdaki uygulamalar (Apps) sunuma uygun: BookCreator, ComicLife ve iMovie.

d) Yazma Önerilerinin Düzenlenmesi

Bilgisayarda düzenlenen/hazırlanan veya internetten resimlerle görselleştirilen metinler çoğu zaman elle yazılandan daha etkileyici ve profesyonel görünür. Her metin türü için geçerli: Tek metin (örneğin olay metni), poster, çalışma kağıdı, sınıf gazetesi, birlikte hazırlanan kitap. Sadece www.minibooks.ch'de açıklanan Minibooks'un hazırlanması sadece yaşça küçük öğrenciler için çekici değil (bu web sayfasında özgün minibooks "yayınlanabilir"). Sözlü metni yazılı metne dönüştüren Talktyper programı ilginç, ancak sadece sınırlı sayıda diller için mümkündür.

ADE'de teknolojik materyal ve zaman çoğu zaman olmaması doğal; ancak birçok öğrenci evinde ya da diğer derslerde bilgisayardan faydalanabildiği için ilgili yönergeler yerine ödev olarak bir sonraki hafta için getirilebilir.

e) Ders İçeriklerinin Öğrenilmesi ve Pekiştirilmesi

Bunun için uygulama, alıştırma programı, e-kitap, (ders) çalışma yazılımı vs. mevcut. Köken dillerde bu gibi olanaklarının olup olmadığı sorusuna periyodik olarak açıklık getirilmelidir; bunlar (sunulan programlar) sürekli yenilenip değiştirilmektedir. Burada iki olasılık örnek olarak tanıtılsın:

Bedava www.quizlet.com adlı web sayfası sözcükleri farklı biçimlerde öğrenebilme olanağı sağlıyor. Çok sayıda ulaşılabilir ve arama motoru üzerinden bulunabilir listeler mevcut. Özgün listelerin oluşturulabilmesi de mümkün, ancak kayıt edilmesi gerekir.

"Multidingsda" uygulaması ve CD-Rom öğrenme programı "Birçok objeli resimler" yardımıyla sözcük dağarcığının oluşturulması ve pekiştirilmesine yönelik bir öğrenme programıdır. 40 günlük yaşam durumuyla dinleme, okuma ve yazma ile 600 kelime öğrenilmektedir. Bunun için 14 dil seçeneği mevcut: Arnavutça, Arapça, Boşnakça, Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Hırvatça, Makedonca, Portukizce, Rusça, Sırpça, İspanyolca, Tamil dili ve Türkçe.

f) Dil

Öğrencilerin kendi aralarında, köken ülkede aile fertleri ve arkadaşlarıyla sıklıkladijital medya üzerinden gerçekleşmektedir (özellikle SMS ve Chat). Bu metinler sözlü dilin yazılı dille ilginç karşılaştırmalar için elverişlidir. Farklar nerede, nerede paralellikler var? Diller harmanlanıyor mu? Hangi kısaltma ve semboller kullanılmakta). Burada konu, değerlendirme değil tabiki. Böyle bir analizin sonucuyla gösterilmek istenen, daha çok sebep ve iletişim biçimine göre farklı dizinlerin kullanılması ve işlevsel olmasıdır.

Kaynakça

- Maloku, Nexhat; Basil Schader (2014): Zeitgemässe Lehrmittel: Ein innovatives Konzept. In: vpod Bildungspolitik (2014): Sonderheft Nr. 188/189 «Die Zukunft des Erstsprachunterrichts», S. 53 f.
- Nodari, Claudio; Sabina Wittwer (2010): Multidings-da. Training Grundwortschatz Deutsch und Erstsprache. Zürich: Lehrmittelverlag Zürich. (CD-ROM, auch als App verfügbar)
- Schieder-Niewierra, Steffi (2011): Schreibförderung im interkulturellen Sprachunterricht. Der Computer als Werkzeug. Frankfurt a.M.: Peter Lang.
- Schrackmann, Iwan et al. (2008): Computer und Internet in der Primarstufe. Aarau: Sauerländer. Das ganze Buch als pdf: <http://www.ictip.ch>

